

■ ■ ■ GLAUG JÁNOS ■

Glaug János *Galamb János* (Nagybecskerek, 1919. augusztus 24. – Szabadka, 1997. március 20.) újságíró, lektor, költő. Az elemi iskola hat osztályának elvégzése után kőműveseknél, téglagyárban, vasúti műhelyben napszámoskodott. 1946-ban egy tudósítói verseny győzteseként a *Magyar Szó* újságírója lett. 1951-ben tájékoztatóirodás váddal kizárták a JKP-ból és áthelyezték a *7 Napba*. 1960-tól nyugdíjazásáig az Újvidéki Rádió filmkritikusa volt. 1958-ban részt vett a szabadkai Életjel megalapításában. Versei könyv alakban *Őszi nap ragyog* címmel jelentek meg Újvidéken a Forum kiadásában 1962-ben.

Az interjú 1980-ban készült.

Méltán állíthatjuk, hogy a kötetben szereplő interjúk alanyai közül Glaug János személyes, emberi teljesítménye a legnagyobb. Mi több, amikor öreg korában beszélgettem vele, már teljesen tisztában is volt a megtett úttal. Ha időnként van is a hangjában néhol „osztályharcos pátosz”, az már inkább csak a racionalizálás tudatos alkalmazásának a nyoma: nem másokat áztat, hanem saját magát. Nem hiába említi, hogy gyermekkorában papot játszott, alapvetően fontos volt számára, hogy legyen valamiben hite, amibe életének rettenetesen nehéz örökségét cipelve belekapaszkodik. A leghívőbb hívó volt még akkor is, ha ezt állandóan kétségbevonták, és még öregkorában is meghurcolták érte.

Elképesztő mélységből jutott el a polgári lét formái közé. Mint az interjúban is elmeséli, anyját fegyverrel kényszerítette katona apja, hogy hozzámenjen feleségül. Azután otthagyta, az asszony kikopott a textilgyárból, súlyos betegen koldult, lopott, egy deszkaólbán éltek, a kovini elmegyógyintézetben végezte életét.¹⁵ Ő egyrészt sok megaláztatásban részesült, másrészt nehezen viselte el azt. De szívós volt és öntörvényű, és gyakran maga is szaggatta maga körül a meglehetősen sűrű kapcsolati hálót. Egyrészt tagja volt a nagybecskereki Magyar Háznak, a Magyar Közművelődési Egyesületnek, ott járt helyesírási tanfolyamra, ott „avatták költővé” is, mert bár német apjától örökölte a Glaug nevet, mint mondta, „édesanyám magyar volt és magyar szellemben nevelt”. A háború után (a vasúti WC kezelője volt akkor éppen) úgy került kapcsolatba a sajtóval, hogy Nagybecskereken megalakították a Magyar Antifasiszta Ifjúsági Szervezetet, és annak tevékenységéről tudósította az *Ifjúság Szavát*. 1946-ban vették fel a JKISZ-be, és 1947-ben már a JKP-be is (közben Újvidékre került a *Magyar Szó* szerkesztőségébe), de 1951-ben már ki is zárták egy belügyes provokátor bevetése által kreált tájékoztatóirodás vádak miatt, bár ennek részleteit az interjúban nem mesélte el.

Érdekes, hogy az emberek életük fontos mozzanatait sokszor valamilyen áttétel útján mondják el. Vagy a mással megtörtént hasonló eset szóba hozása kapcsán közlik a dologról saját értékítéletüket vagy magyarázatukat, vagy saját életük valamely más esete kapcsán. Glaug is elmondta, hogy azért nem lett JKISZ-tag már az 1945-ös első megkeresés után, mert arra akarták rávenni,

¹⁵ Kalapis Zoltán: *Életrajzi kalauz I. Újvidék*, 2002, Forum Könyvkiadó, 331–333.

hogy figyeljen meg valakit. Azt mondta, nem lesz spicli, besúgó. De nem mesélte el, hogy ugyanígy nem akart „besúgó” lenni 1948 után: az állambiztonsági szolgálat egy provokátort küldött a nyakára, aki Tito elleni kijelentéseket tett előtte, neki pedig az volt a bűne, hogy ezt nem jelentette illetékes helyen. Szóval kellő előtanulmányok útján választották ki esetében is a megtörési technikát, hogy a megfélemlítettek, a szorongatottak között kezelhetőnek tudhassák. Ennek a módszernek az elemei kivétel nélkül minden interjúalanyunknál tetten érhetők, még azoknál is, akik időnként a szorongatók szerepében is megjelentek. Persze előbb azzal a váddal is próbálkoztak, hogy maga Glaug is tett ilyen kijelentéseket. Ő azonban már túl volt az ilyen szorongatásokon. Még az interjúbán is, amikor kérdeztem, mondott-e ilyesmiket, azt válaszolta: „Én erre nem emlékszem. Akkor megmondtam nyíltan az elvtársaknak a pártértekezleten, lehet, hogy mondtam, az ember annyi mindent mondott. De ki emlékszik? Én nem emlékeztem erre.”

A másik jellemző mozzanat Glaug esetében a nemzeti identitás eleme a tájékoztatóirodás konfliktusokban. Külön vizsgálat témáját képezhetné, hogy a magyar kominformisták magatartásában nemzeti kötődésük és ezzel összefüggésben Magyarország iránti viszonyuk milyen szerepet játszott. Természetesen nem arra gondolunk, hogy a területi revíziótól várták a megoldást, hanem arra, hogy a nemzeti és az osztályszempont kettősségének feloldását a proletár internacionalizmusban látták, amely majd eltörli az országhatárokat. Amikor Glaug összekülönbözött Rehák Lászlóval, a *Magyar Szó* akkori főszerkesztőjével, mert egy mondvacsinált konfliktus nyomán nem volt hajlandó megírni egy cikket „Rákosi Magyarországa” ellen, akkor az izgága természete és a szakmai felkészületlenségét próbára tevő feladat hátrítása mellett ezt a mozzanatot is érezzük abban a szituációban.

Barátainak, támogatóinak védelme révén azonban nagyobb baja nem esett, áthelyezték a *7 Napba*, majd több mint két évtizedet az Újvidéki Rádió magyar szerkesztőségében töltött. A rendszerre jellemző azonban, hogy a hatalom a rá nézve teljesen veszélytelen, de meg nem tört embert még öregkorára se hagyta nyugton: 1982-ben a szerkesztőség nőnapj ünnepségének oldottabb hangulatában a szokottnál valamivel hangosabban szidta az elkanászodott kommunista burzsoáziát, amiért egy év börtönbüntetést kapott.

Mindenképpen példátlan volt az a személyes teljesítmény, amelyet az interjúbán így összegezett: „Egy nemzedék, amelyik

■■■

voltaképpen betöltötte azt az űrt, amely egy nem létező értelmi-ségnek a helyét kellett, hogy jelentse, egyszerűen feleslegessé vált, és el kellett tűnnie.”

■■■

1919-ben született Nagybecskerekén. Milyen volt az a világ, amelyet először meglátott, kik voltak a szülei, mivel foglalkoztak?

Édesanyám cseléd volt, apám akkoriban katona, amikor összeketültek. Persze annak is volt egy tragikus foltja, hogy úgy mondjam, ahogyan édesanyám mesélte, apám fegyverrel kényszerítette rá, hogy a felesége legyen. Tudniillik édesanyám más férfit szeretett, de apám azt mondta neki, ha másé leszel, amikor kijöttök a templomból, a templom előtt lölek le. Téged is meg őt is.

De nem ez az egyetlen szomorú pillanat anyám életében. Volt ennél rosszabb is. Amikor még kisgyerekek voltak, őt meg a bátyját édesanyjuk beletette egy vödörbe és le akarta eresztetni a kútba, hogy megfojtsa őket, mert nem tudta eltartani, felnevelni őket. Szerencsére éppen abban a pillanatban, amikor a vödör már lendült lefelé, megérkezett édesanyám anyjának a nővére Nagybecskerekéről, aki a Béla bácsinak, Nagybecskerek híres dobosának volt a felesége, és azt mondta neki, ide hallgass, miért ölnéd meg ezt a két szép gyereket. Én elviszem a lányt Becskerekre és fölnevelem, te meg neveld föl a fiút. Úgy is lett.

Melyik az a legelső emlék a gyermekkorából, amire még emlékszik?

Arra egészen világosan emlékszem, hogy a dobos Béla bácsi, ahogy Nagybecskerekén ismerték, és ahogy emlékeznek még ma is nyilván rá, mindig magával vitt engem. Amikor ment dobolni, én vittem a dobverőket. Ez különösen akkor volt érdekes, és nyilván ez az, ami így él még ma is bennem, ami megmaradt, hogy valahányszor kimentünk vidékre, a környező falvakba, vagy távolabb a város központjától, akkor a városi kocsis vitt ki bennünket homokfutón, mi ketten hátul ültünk, a kocsis elől, és valóságos uraknak éreztük magunkat, ami elég ritkaság volt abban az időben. Szegény emberek, nagyon szegények voltak.

Akkoriban gondolt arra, hogy verseket fog írni, újságíró lesz, mit gondolt, hogyan fog élni, mi lesz a foglalkozása?

■■■

Hogy őszinte legyek, én pap akartam lenni. És nyilván nagyon jó népi pap lettem volna, mert a szocializmusnak megint csak jól jönne, ugye? Mostanság is. Különösen, mivel az egyház egy ideig igen görbe szemmel nézte a munkásosztály hatalmát, de most valahogy úgy látom, hogy ők is beletörődnek ebbe, és rájönnek, hogy ezen a vonalon még ők is velünk jöhetnek.

Szóval pap akartam lenni, és tudom, hogy otthon miséztem, fölvettem anyám alsószoknyáját, volt ott két lugas a nagy házban, ahol a nagyapám, aki amellet, hogy dobos volt a városnál, egyúttal házmester is volt. A lugasban nem volt senki délelőttönként, csináltam ott egy kis oltárt régi ládákból, és papot játszottam. Persze arra nem gondoltam, hogy egyszer írni fogok, hogy újságíró leszek, csak jóval később, már a harmincas évek táján. Akkor kezdtem el tudniillik írni is.

Hányban kezdett el írni, mikor írta az első verseit?

Volt egy barátom, Pubinak hívták, fényképésznek tanult a becskerei Rokvičnál, aki annak idején nagyon híres fényképésze volt a városnak. Ő egyszer azt mondta nekem, hogy ír egy regényt. El is mesélte a történetet, ezen felbuzdultam, mondtam, ha ő tud írni, akkor megpróbálok én is. Így írtam meg az első versemet, persze csapnivalóan rossz volt, mert meg kell mondanom, tekintettel, hogy az én nevem voltaképpen német, Glaug, a Galamb az művésznév, amivel Huszár Sándor ruházott föl, szóval emiatt a nevem miatt én a régi jugoszláv törvények szerint csakis német iskolába járhattam volna, vagy pedig szerbbe. Mivel németül nem tudtam, mert édesanyám magyar volt, és magyar szellemben nevelkedtem, kénytelen voltam szerb iskolába járni.

Mesélje el, hogy avatták költővé...

Tagja voltam a becskerei Magyar Háznak, a Magyar Közművelődési Egyesületnek. Minden héten volt ifjúsági taggyűlésünk, és ott egyszer elhangzott egy indítvány, hogy indítsunk pályázatot ifjú írók, költők, hogy lássuk, vannak-e közöttünk tehetségek, kik azok. Én is beadtam néhány verset, akkor kezdtem írogatni, mondjuk már körülbelül fél éve írhattam. A prózába nem nagyon mertem belefogni, de a versről, az ember azt hiszi, ugye, olvasott már verset, talán ő is tud írni. Nos, ezen a pályázaton én is megpróbálkoztam, beadtam a verset. Szabó Bertalanak adták ki bírálatra (B. Szabó Györgynek a bátyja, a nagybecskerei vasúti főműhely szerszámlakatos a volt, és a Nyárai Rudi csoportjában

■■■

műkedvelő, még hozzá az ismertebbek közé tartozott). Elolvasta, és amikor egy hét múlva találkoztunk, azt mondta, szerinte ez egy olyan vers, amit akár meg is lehetne jelentetni a lapokban, olyan jó. Előttem is írt már valaki, egy idősebb férfinember, nagy haja a válláig ért, és nagy hangosan azt mondta, miközben a kezét nyújtotta: egyen meg a fene, te is költő vagy.

Hogy hívták ezt az embert?

Ez Huszár Sándor volt.

Hogy jelentek meg az első versei?

Azután, hogy Huszár Sándor engem felfedezett a vajdasági magyar irodalomnak, nemsokára, azt hiszem, egy-két hét múlva megjelent a *Tükörben*, László B. Jenőnek, Becskerek közkedvelt Vékony Nácijának a riportlapjában az első versem, még hozzá Galamb G. József névvel, a vers címe *Sötétben* volt. Egyszóval már a kezdet kezdetén egy tévedéssel léptem be az irodalomba. Először a Glaug név helyett Galamb lettem. Másodszor János helyett József. Egyedül az a szerencsétlen középítő G. betű, az volt az egyetlen igaz, mert az a Glaugot takarta.

Hogyan lett a Galamb a költői neve?

Huszár Sándor, még mielőtt megjelent a vers, egy beszélgetés során azt mondta, az nem lehet, hogy egy magyar költőnek olyan sváb neve legyen, hogy Glaug... Az nem megy. Majd talállok én neked, édes fiam, valami jó magyar költőnevet. Így lettem Galamb.

Akkoriban, amikor az első verseit írta, miből élt?

Napszámos voltam.

Hol?

Kőműveseknél dolgoztam hajnaltól vakulásig, napi húsz dinárért. Em-lékszem, valami Tóth nevű kőművesmesternél voltunk, és a Bega-parton Róka Feri táján építettünk egy házat egy tanár családnak, azt hiszem, éppen a Markovics családnak, egész nap hordtuk a betont, kevertük, mert rossz volt a talaj, négy mély lyuk volt, azt tele kellett hordani, hogy

■■■

jó alapja legyen a háznak. És bizony nekem nem volt ennivalóm, csak kenyérem, meg egy hagymát vittem mindig magammal, és amikor eljött az ebéd ideje, amíg a többiek egybegyűltek, addig én elbújtam, hogy ne lássák, hogy mit eszek. Csak azután, hogy megkaptuk az első heti fizetést, akkor mertem közéjük ülni, mert már nekem is volt szalonnam.

Akkor bejárt a szerkesztőségekbe, amikor vitte a verseit. Láta azoknak az embereknek az életformáját, akik tollal keresik a kenyerüket, nem pedig ásóval vagy lapáttal. Nem gondolt arra, hogy jobb lenne hivatásosan foglalkozni írással, abból élni?

Nagyon furcsán hangzik, de őszintén szólva soha nem gondoltam arra, hogy tollal keressem meg a kenyeremet. Talán vonzott is volna ez az úgynevezett könnyű munka, de nem kívántam, mert csak négy elemi végeztem, érettségim nem volt, a magyar helyesírást se ismertem, pedig már elkezdtem írogatni, és nyilván volt bennem valamilyen kritérium, hogy én ott nem tudnék helytállni. Például meg kell mondanom, hogy nagyon nehéz volt a magyar helyesírást elsajátítani. Igaz, két tanfolyamra jártam, amit a becskerekai Magyar Ház szervezett, Ambrózy Károly tanár tartotta őket, de ez nem volt elég. Úgyhogy olvasás közben kellett nagyon odafigyelnem, hogy mit hogyan írunk helyesen. Aztán az első feleségem is segített, az magyar iskolába járt, úgyhogy ha valamit nem tudtam, akkor őt kérdeztem meg, de ez már negyvenötben volt, amikor összekerültünk.

Hogy nézett akkor a szerkesztőségi emberekre? Milyen véleménynyel volt róluk?

A *Becskerekai Híradó* abban az időben a Maráéké volt, de Kelemen János szerkesztette, és ő volt egyúttal az *Ifjúság*nak a szerkesztője is – de nem, bocsánat, most jut eszembe, doktor Brájer József volt az *Ifjúság* című lapnak a főszerkesztője –, de Kelemen szokta mindig bevinni, ha volt valami új írás, és akkor mindig dörgölte az arcát meg a kezét és azt mondta, mester, mester, és akkor ez nekem nagyon jólesett. De ugyanezt mondta B. Szabó Györgynek is, akinek viszont a rajzait vitte be, tudniillik az *Ifjúság* címlapján mindig megjelent egy teljes oldal rajz, és B. Szabó Györgynek néha egy-egy rajza, valami régi fa, fal templomudvarban, most már nem jut eszembe más, de sok más minden is megjelent tőle ott. No, mondom, valahányszor én mentem vagy a Gyuszi, mert a B. Szabó Györgyöt mi Gyuszinak neveztük Becskereken, mindig azt mondta a Kelemen, hogy „mester, mester...”. De én ezt a szakmát valahogy nem kívántam meg.

Mennyit fizettek akkor egy versért?

Nem fizettek semmit. Az ember örülhetett, hogy megjelent. Kapott egy lapot, amiben megjelent.

Akkor megértem, hogy miért örült annyira a Kelemen... Abban az időben, a második világháború előtt, ki és hogyan segítette a fiatal, tehetséges költőket, értelmiségi pályára vágyókat abban, hogy előrehaladhassanak?

Konkréten elmondhatok három dologra vonatkozót. Az egyik az én ügyem, a másik Korom Tibinek és B. Szabó Györgynek az iskoláztatása. Kettőjüket a becskerekai Magyar Ház segítette, Korom Tibit a négy gimnázium elvégzése után elküldték Leskovacra a textilipari iskolába, ezt a Magyar Ház tette lehetővé, az pénzelte, és arról volt szó, hogy engem is elküldenek, nekem volt voltaképpen négy elemim, és akkor már Huszár Sándor által felfedezett költő voltam, és arról volt szó, hogy a Magyar Ház segíti az iskoláztatásomat. Egy kikötés volt, hogy el kell végeznem két év alatt négy gimnáziumot. Én ezt elvállaltam, de teljesíteni nem bírtam. Tudniillik a Horváth-féle konviktusba kerültem, és ott egyszerűen szolgát csináltak belőlem, sőt az igazgató annyira ment, hogy egy ízben elaludtam éjszaka olvasás közben, és akkor kicsavartatta a villanyégőt, hogy fölöslegesen ne pazaroljam a villanyt, úgyhogy még olvasni se bírtam, nemhogy tanulhattam volna. Fél évig voltam a Horváth-konviktusban, összevesztem az igazgatóval, és átmentem az Engel-konviktusba, azzal, hogy ott fogom folytatni. Ott voltam két hétig, kifestették velem a betegszobát, voltam szüretelni a konviktus szőlőjében, utána hívatott az igazgató, egy fess fiatalember, akit különben abban az időben szalonkommunistának neveztek Becskereken, és azt mondta, édes fiam, nem tudunk téged többet itt tartani, mert a Magyar Ház nem hajlandó fizetni érted. Így aztán kútba esett az én iskoláztatásom.

És azt nem tudja, hogy miért nem volt hajlandó fizetni?

De tudom, tudniillik Horváth Sándor fölment Marton Andor elnök-igazgatóhoz, és azt mondta, hogy ezt a fiút, mármint hogy engem, nem kell iskoláztatni, mert kommunista. Pedig akkor én még azt se tudtam, hogy mi fán terem a kommunizmus.

Hogyan élte át a háborús éveket?

Kérlek szépen, úgy, hogy 1940-ben bevonultam a régi jugoszláv hadseregbe, és 1941-ben Nišben hadifogságba estem Brindza Károly barátommal együtt. Két hónapig voltam hadifogságban, és a magyar hadifogságkiváltó bizottság váltott ki bennünket, illetve nem is bennünket, bánátiakat, hanem elsősorban a bácskaiakat, mert a magyar hadseregnek szüksége volt ezekre a fiúkra, de mivel voltak ott bánátiak is – nagyon kevesen voltunk –, hát minket is hazahoztak. Így kerültem haza 1941. június 5-én Nagybecskerekre, és akkor volt egy nagyon jó kommunista barátom, azt fölkerestem, beszélgettünk a dolgokról. Ő már tudta, hogy a németek megtámadni készülnek bennünket, különben nyilvánvaló volt, hogy erre sor kerül, és tudom, aznap, amikor Hitler megtámadta a Szovjetuniót, még együtt teáztam ezzel a barátommal, Bandinak hívták. Akkor mondta nekem, hogy többet nem találkozunk, mert ő illegálisba vonul. Nagyon hosszú ideig nem láttuk egymást, én közben dolgoztam, ahol munkát kaptam, kőműveseknél, a sörgyárban, téglagyárban, aztán ilyen kismestereknél, végül sikerült bejutnom a vasgyárba, a becskerek vasúti főműhelybe, és voltaképpen ott vészeltem át a háborút, és onnan kerültem föl a felszabadulás után Újvidékre, a *Magyar Szó*hoz újságírónak.

A háború után hogyan történt a kádertoborzás, kik szervezték, kik irányították?

Még a régi jugoszláv hadseregben, amikor a katonaidőmet szolgáltam, megismerkedtem Brindza Károllyal, régi forradalmárral, és vele beszélgetve kialakult bennünk egy vágy, hogy jó volna munkásmozgalmi lapot csinálni. Persze ezt annak idején nem lehetett, ami volt, azt is betiltották, illegálisban jelenhettek meg csak ezek a lapok, az embernek kapcsolata velük nem volt, de úgy látszik, a felszabadulás után ez a vágy újjászületett. Kezdjük azzal, hogy Becskerek város felszabadulásának a másnapján a főtéren volt valami nagygyűlés, és ott összefutottam Korom Tibivel. Mindketten elmentünk B. Szabó Györgyhöz azzal a szándékkal, hogy fölkeressük Táborosi Mihályt, aki akkoriban a város politikai biztosa volt, és Ješić elvtársat, a városparancsnokot, és megpróbálunk lapot indítani. Tudniillik a *Híradó* a felszabadulással megszűnt létezni. Erre nem került sor, mert Gyuszinak az édesanyja nem engedte el a fiát, féltette nagyon, így aztán ez abbamaradt. Pár napra rá megjelent Becskerekén egy szerb nyelvű lap, de azt nem mi csináltuk.

A felszabadulás után, ahogy előbb megjelent a *Szabad Vajdaság*, a későbbi *Magyar Szó*, aztán megindult az *Ifjúság Szava*, én az *Ifjúság Szavát* elkezdtem tudósítani Becskerek ifjúsági mozgalmának az eseményeiről.

■■■

Tudniillik, én akkor előbb a vasúti műhelynek az ifjúsági szervezetében tevékenykedtem, majd később megalakítottuk Becskereken a Magyar Anifasiszta Ifjúsági Szervezetet az USAOJ keretében, és akkor erről a tevékenységről rendszeresen tudósítottam az *Ifjúság Szavát*, és verseket is küldtem, amelyek szintén megjelentek.

Akkoriban az Ifjúság Szavában gyakran írták, hogy „Glaug János műkedvelő”. Mit jelentett az a „műkedvelő”?

Erre nem tudok válaszolni, hogy mit jelentett. Ezt nem is tudom, most hallom először, hogy így írtak erről.

Gondoltam, hogy színjátészó csoport, vagy ilyesmi.

Nem, én nem vettem soha részt ilyesmiben. Van ugyan egy emlékem azért, a régi Jugoszláviában egy munkásmozgalmi amatőr együttesben én játszottam egy színdarabban a kocsmáros szerepét, és ennek van egy nagyon édes, kicsit kellemetlen emléke is talán. A kocsmáros kiszolgálja a népet abban a kocsmában, mindenki iszogat, valódi bort és spriccet mértünk, és amikor lement a függöny, és ott maradtak a teli poharak, a kocsmáros körülnézett és elkezdte fölhajtogatni. Közben széthúzták a függönyt, és a kocsmáros – mármint hogy én – háttal állt a közönségnek és nagyban iszogatott, egyszer csak egy hatalmas taps, megfordulok, és elsüllyedtem, kész voltam, szóval mindenki látta, hogy én nagyban iszok ott a színpadon.

Akkor hagyta abba a színészi pályafutását...

Akkor, igen... Szóval nem tudom, hogy miért neveztek az *Ifjúságban* műkedvelőnek, fogalmam sincs.

Akkor a költéssel is műkedvelőként foglalkozott...

Igen, akkor az még műkedvelésnek számított nyilvánvalóan.

Időközben írt-e verseket? A háború alatt.

A háború alatt írtam, sajnos a felszabadulás éjszakáján hozzám bejött egy partizán puskával, én mindig éjjel írtam, nappal dolgoztam, ugye, és azt mondta, te ellenünk vagy, add ide, majd elviszem, megnézzük, hogy miket irkálsz össze, persze szerbül mondta, és elvitte mindazt, ami az

■■■

asztalon volt, egy csomó újságot, amiben a verseim jelentek meg, aztán ott voltak a kézirataim. Én ugyan másnap rohantam fel a városházára Ješić elvtárshoz, a városparancsnokhoz, és Táborosi Mihály barátomhoz, aki politikai biztosa volt a városnak, de ők azt mondták, hogy hozzájuk nem hoztak semmit, ők nem tudnak róla. Tehát az illető valószínűleg összeszedte és elvitte, tüzet csinált, hogy melegedjen.

Vagy lehet, hogy majd előkerül egyszer...

Nem hiszem én azt.

Tehát a háború után az Ifjúság Szavában jelentek meg a versei.

Igen, előbb az *Ifjúság Szavában*, aztán a *Magyar Szóban* is. A *Magyar Szóban* felfigyeltek rám és igyekeztek beszervezni tudósítónak, ebben nagy része van Lukó András barátomnak, aki akkoriban lett a *Magyar Szó* becskerekai vidéki szerkesztője, és ő beszervezett állandó tudósítónak. Újságíró úgy lettem, hogy egy májusi versenyben Pap Endrével együtt mi voltunk a legjobbak, és jutalomként a *Magyar Szó* behozott bennünket Újvidékre újságírónak.

Tudniillik akkor nagyon rosszul álltunk értelmiségi káderekkel, gondolom, az emberekben volt egy bizonyos – nem is tudom – félelem-e, bizalmatlanság, valami volt bennük, és nem nagyon iparkodott senki ilyen pályára, mint amilyen az újságírás, mert valószínűleg attól féltek, hogy ez nagy felelősséggel jár...

...állást kell foglalni nyilvánosan...

... valószínűleg ez lehetett. De azonkívül a Jugoszláv Kommunista Pártnak is volt itt egy elvi szempontja, tudniillik azt akarták, hogy az új értelmiséget a munkásosztály adja. A munkásosztályból kiemelni a tehetségeket, ezeket iskoláztatni, és így tenni szert egy új értelmiségi káderre. Valószínűleg ennek köszönhetem, hogy én is újságíró lettem 1946 végén. Hivatásos még hozzá.

Hogyan látta a Magyar Szó szerkesztőségét, amikor oda először betette a lábát?

Tomka Gabival mentünk fel együtt Újvidékre, Becskerekéről vitt fel bennünket a *Magyar Szónak* a Dodge terepjáró autója, amivel az újságírókat szokták kivinni Becskerekre.

Amikor bemutatkoztam Keck Zsigának, a *Magyar Szó* akkori főszerkesztőjének a szerkesztőségben, azt mondta, írjam meg az életrajzomat, és szerezzek be valami okmányokat, hogy hogyan viselkedtem, voltam-e büntetve, satöbbi. Erre a Tomka Gabi azt mondta, neki ez mind nem kell, mert ő szkojevác, vagyis ifjúkommunista. Így aztán kiderült, hogy az mind nem kell, elfogadtak azonnal minden írás nélkül, hogy úgy mondjam, önvallomás nélkül.

Kicsit furcsa volt az első napokban a szerkesztőség. Én ugyanis ezekben az emberekben az urat láttam, és kissé idegen volt nekem ez a világ. Megszoktam, hogy ott a vasúti műhelyben Becskereken az embernek, ha valami baja volt, azt nyíltan megmondta. Valahogy úgy éreztem, hogy itt én nem tudok eléggé nyílt lenni ezekkel az emberekkel, ezek nekem kicsit idegenek, ugye...

De aztán idővel mégis fölengedtem. Egy hónapig voltam ott, Laták István volt az első rovatvezetőm, a kultúrán dolgoztam, tanítóknak, papoknak az írásait javígtattam, büszke voltam, hogy én erre képes vagyok a négy elemimmel, de aztán valahogy úgy éreztem, hogy nem felelek meg, és azt mondtam egy értekezleten, elvtársak, én legszívesebben visszamennék oda, ahonnan jöttem, a becskerei vasúti főműhelybe, mert úgy érzem, én mégiscsak munkás vagyok, nem vagyok én való ide az urak közé.

Ez egy szerkesztőségi gyűlés volt, minden nap hétkor be kellett menni elolvasni az újságot kilencig, kilenckor volt ez a napi értekezlet, és akkor tudni kellett mindent, ami az újságban volt, tán még a hirdetést is, mert visszakérdezték, ha az ember nem beszélt, hogy na, mi a véleményed erről vagy arról.

Az értekezlet után Keck Zsiga behívott és nagyon legorombított. Végül azt mondta: „Azt, hogy te megfelelsz-e vagy nem, hogy helyt tudsz állni vagy sem, azt majd mi fogjuk megállapítani, nem te, te csak csináld, amit kell.”

Hát én csináltam. Igaz, hogy akkor – ez is egy furcsa szempont volt – azt mondták, hogy most nem verset kell írni, mert minden versnél többet ér, ha az ember egy hírt ad arról, hogy hogyan alakul falun a szocializmus. Én emiatt két évig nem írtam verset. Újságcikkeket írtam, mások tudósítását javígtattam, úgyhogy voltaképpen a költészetemben vissza is estem emiatt.

Akkor elhitte, hogy az tényleg úgy van?

Igen... Rettentő nagy hibám, rettentő „történelmi tévedésem”, mondjam így, hogy én sajnos mindent elhittem. Pedig nem kellett volna. No de az ember erre mindig későn jön rá.

Mondta, hogy úgy került a szerkesztőségbe mint ifjúkommunista, mint SKOJ-tag. Mikor lépett be a SKOJ-ba?

Ennek külön története van. Én tudniillik a vasúti főműhelyben, amíg a németek bent voltak Becskereken, már elég szabadon beszélgettem az emberekkel, úgyhogy tudták, hogy baloldali beállítottságú vagyok. A felszabadulás után megkérdezték egyszer tőlem, mit szólnék hozzá, ha bekerülnék a kommunisták közé. Kicsit meglepődtem, erre nem gondoltam, habár mondom, kommunista barátaim voltak, akik elég sokat foglalkoztak velem már előzőleg, de akkor nekem valahogy az volt az érzésem, a régi Jugoszlávia idejéről beszélünk, a háború előtti évekről, valahogy úgy gondoltam, akkor kezdtem el írni tudniillik, hogy az íróembernek, aki alkot, ugye, aki teremt, hogy annak valahogy nem muszáj, hogy közkatonája legyen semmilyen pártnak, mert ő végső fokon mégiscsak tudja, hogy miért csinálja azt, amit tesz, ugye. Mondjuk ez is egy történelmi tévedésem, az előbb már mondtam, hogy voltak ilyenek. Mert persze, hogy a párt katonájaként az ember nemcsak hogy jobban fejlődhet, hanem szélesebb a látóköre is.

Nos, elég az hozzá, hogy én akkor valahogy azt mondtam, hogy jó... Egy ideig nem történt semmi, akkor egyszer azt mondták nekem, van itt egy ház ebben és ebben az utcában, menjek el oda, és tudjam meg, hogy azok az emberek ott mit beszélnek. Én ezen felháborodtam, mert bennem ilyen kalandvágyó dolgok sohase voltak, engem besúgónak, kémnek akarnak megtenni valakik, hát kereken visszautasítottam. Emiatt akkor nem kerültem be a SKOJ-mozgalomba, hanem csak egy évvel később. Amikor, úgy látszik, okosabb emberek látták, hogy én ki vagyok.

Hányban volt ez?

Negyvenötben volt ez az első kísérlet, és egy évre rá, 1946-ban.

Meddig volt tagja a SKOJ-nak?

Nagyon hosszú ideig, úgyhogy a *Magyar Szóban* mindig röhögtek, hogy a Galamb a legrégebb szkojevac, már években régen túl voltam ezen a szkojevaci koron, hogy úgy mondjam, aztán valahogy, nem is tudom, hányban, azt hiszem 1947-ben kerültem be a pártba.

Persze írtattak velem vagy négy vagy öt életrajzot, ami fölösleges energiapocsékolás szerintem, az az érzésem, hogy nem volt nagy bizalom a dologban, mert amikor valakivel sok életrajzot íratnak, akkor nem bíznak meg az illetőben.

Meddig volt tagja a pártnak?

1951-ig, amikor is azzal a megindoklással, hogy ingadozó vagyok a Tájékoztató Iroda vonalán, kizártak a pártból. Nagyon furcsa az egész, mert ebből az derül ki, hogy valaki vagy valakik mindazt, amit valaha valakinek mondtam, följegyezték, nyilvántartották, és ezt tulajdonképpen a fejemre olvasták. Állítólag, amikor Sztálin fölhívta Jugoszlávia kommunistáit, hogy váltsák le Titót és vegyék át a hatalmat, akkor azt mondtam, hogy emberek, várjunk, még nem látni tisztán, várjunk, míg kikristályosodik a helyzet, akkor állítólag azt is mondtam volna, hogy el kellett volna menni a bukaresti értekezletre, ha már hívtak bennünket, és ott tisztázni a dolgot, végül a harmadik dolog az volt, hogy állítólag azt mondtam, hogy azzal, hogy a Szovjetunióval most megszakítjuk a kapcsolatot, kénytelenek vagyunk Nyugat felé fordulni, és fennáll a veszély, hogy nyugati hatások alá kerülünk.

És mondott maga ilyeneket valamikor?

Én erre nem emlékszem. Akkor megmondtam nyíltan az elvtársaknak a pártértekezleten, hogy lehet, hogy mondtam, az ember annyi mindent mondott. De ki emlékszik, én nem emlékeztem erre.

Akkoriban volt egy vitája Rehákkal. Elmesélné röviden, hogy zajlott az le?

Igen, őszintén szólva Keck Zsigmond után, akit leváltottak a Tájékoztató Iroda idején a *Magyar Szó* főszerkesztői állásából azért, mert ő nem volt hajlandó tovább csinálni a lapot, Rehák László szerintem egy nagy bukás volt. Keck Zsigmondot én az első nagy embernek ismertem meg életemben. Rehák először is nem tudott bánni az emberekkel. Rettentő elutasítóan, idegenként viszonyult hozzájuk, és hogy őszintén mondjam, úgy nézett ki, mint aki, mielőtt bejön a szerkesztőségbe, előbb jóllakik egy kiló savanyú uborkával, olyan savanyú volt néha. Nos, egy ízben adott nekem egy feladatot, hogy írjak egy vezércikket Rákosi Magyarországról. Kaptam egy csomó magyarországi lapot, azt hiszem éppen a pártlapot, mi is volt a címe... *Szabad Nép*, most jutott eszembe, igen. Nos, én azokból a lapokból aláhúztam, ami nekem fontos volt, egy nagy paksaméta volt, és kiadtam a gépírónőknek, hogy írják le. Egyszer csak hívtak a Rehákhoz, hogy azt nem lehet, hogy ezt a rengeteg izét itten átmásolják, erre nincs idő. Erre én azt mondtam, ha nem másolják át,

nem írom meg az írást. Ez volt az én nagy összeütközésem a Rehákkal. Meg kell jegyeznem, hogy általában ilyen izgága természetű voltam annak idején, fiatalkoromban, nagyon jól emlékszek, hogy Kolozsi Tibi szokta mindig mondani, hagyjátok, majd lehiggad, fél óra múlva úgys megcsinálja. Mert mindig nemet mondtam mindenre, ha éppen valami nem tetszett. Többnyire nem tetszett.

No elég az hozzá, hogy az embernek néha az az érzése, hogy az egész dolgot a Rehák indította el. Ámbár ezt bizonyítani nem lehet.

Mikor került a 7 Nap szerkesztőségbe?

1951 közepén kerültem a *7 Nap*ba. Tudniillik azután, hogy a Rehákkal összezdültem, egyszerűen áttettek a *7 Nap*ba, onnan pedig helyettem átjött a *Magyar Szó*ba Bóna Júlia, de ő se maradt ott sokáig, hanem visszajött a *7 Naphoz*.

Látott akkor valamilyen különbséget akkor Újvidék és Szabadka között, mást jelentett akkor egy szabadkai szerkesztőségben dolgozni, mint egy újvidékiben?

Amikor a *7 Naphoz* kerültem, akkor még Újvidéken volt. Steinitz Tibor szerkesztette, kevesebb volt a munkatársa, meghittebb volt az emberek közötti viszony, mint a *Magyar Szó*ban, ahol sokkal többen voltak. Abban az évben kerültünk el Szabadkára. Ennek is története van, tudniillik a szabadkaiak akartak indítani egy napilapot. Ez a *Magyar Szó*nak nem tetszett, mert félő volt, hogy megcsappan a *Magyar Szó* olvasóközönsége Szabadkán. Addig csúrték-csavarták a dolgot, amíg úgy oldották meg, hogy adnak Szabadkának egy hetilapot. Így ment át a *7 Nap* Szabadkára.

Ott Nagy Feri vette át a lapot, a Steinitzék egy darabig ott voltak a Kollin Jóskával, voltaképpen azokkal az újvidékiekkel, akik Szabadkára mentek, de ezek aztán visszajöttek, egyedül csak én maradtam ott, meg Győri Péter és Rózsika, akkor odakerült hozzánk Juhász Géza, Lévy Bandi is.

Érdekes volt a különbség a két város között. Amíg Újvidék egy pezsgő életet élő város volt, Szabadka hozzá képest olyan aluvónak látszott, úgyhogy őszintén szólva nekem az első időben nem tetszett. Nem tudott megfogni. De később rájöttem, hogy több melegség van benne, mint Újvidékben, az emberei is valahogy szinte rokonok, nem idegenek.

Milyen feladatai voltak a 7 Napban, miből állt a munkája?

A *7 Nap*ban én két teljes oldalt csináltam, a *Filmrovatot* és a *Természet, tudomány, technikát*, azonkívül kötelességem volt minden héten írni egy nagy riportot valamiről. Ez terepjárással járt. Kimentem vidékre, és írtam különféle témakörökből, többi között az akkoriban épülő újvidéki hűtőházról, bizonyos létesítményekről, amelyek akkoriban épültek, így a Szervó Mihály Élelmiszeripari Kombinátról, aminek van egy érdekessége is. A *7 Nap* egy ízben kiadott egy külön színes mellékletet, és ebben volt a Szervó Mihály kombinátról szóló riport, Brezsán Gyula fényképezte, én írtam a szöveget, és a nyomdászok úgy tördelték be az írást, hogy így hangzott az utolsó sor: „Vajdaság büszkesége Galamb János.” Rendben is lett volna a dolog, ha a „Vajdaság büszkesége” után lett volna pont, de nem volt, és ebből az derült ki, hogy Vajdaság büszkesége nem a kombinát, hanem Galamb János. Ezen egy hónapig röhögtek Szabadkán.

Mondja, hogy a filmoldalt, filmrovatot is szerkesztette. Mikor kezdett el foglalkozni a filmmel?

Még a *Magyar Szóban*, amikor Újvidéken bemutatásra került a *Kővirág* című szovjet gyermekfilm, ez a nagyon szép mesefilm, amelyet, mint tudjuk, Agfa szalagon csináltak, és a csehszlovákiai Barandovóban vettek szalagra.

A magánéletében milyen változásokat idézett elő az, hogy átkerült Szabadkára?

El kell mondanom, hogy a második házasságomat ez tette tönkre. Tudniillik az első házasságom szétesése után én Újvidéken másodszor is megnősültem, de mivel lakást, még bútorozott szobát se tudtunk megfelelőt találni, úgy gondoltuk, ha én elmegyek Szabadkára, ott könnyebb lesz. Persze ez is nagy tévedés volt, lakáshoz jutni nem lehetett, a bútorozott szoba, ahol laktam, egy olyan néninél volt, aki nem szerette a házastársakat, inkább a magános embereket, férfiakat vagy nőket kedvelte, mert azokkal kevesebb gond van, úgyhogy oda nem lehetett az asszonyt elvinni. Négy évi huzavona után ez a házasság is szétesett. Én aztán harmadszor Szabadkán megnősültem, a harmadik feleségem pedig az Újvidéki Rádióban volt akkoriban színésznő, és mivel a *7 Nap* lakást adni nem tudott, de a feleségemnek se lehetett állást szerezni Szabadkán, én voltam kénytelen visszajönni Újvidékre, az Újvidéki Rádióhoz. Elmentem Szabadka Sacihoz, aki akkoriban a magyar szerkesztőség vezetője volt, nyíltan előadtam neki a helyzetet, és ő azt mondta, írd meg a kérvényt, majd meglátjuk. Megírtam a kérvényt, fel is vettek. Így kerültem vissza Újvidékre, az Újvidéki Rádióhoz.

Hogy látja most, minek a következtében nem sikerültek ezek az előző házasságok?

Nagyon nehéz itt állást foglalni, de azt hiszem, hogy inkább bennem van a hiba, mint másokban. Valahogy az első feleségemet a közösség nem tartotta eléggé hozzám illőnek, tudniillik az volt a vélemény akkoriban, hogy gátolja a fejlődésemet, és akkor emiatt kellett voltaképpen megszakítanom azt az első házasságomat. A második házasság valóban szerelmi házasság volt, ez meg azért ment tönkre, mert elhidegültünk egymástól, én Szabadkán éltem, a feleségem Újvidéken. A harmadik házasságom szerintem tartja magát még mindig, két szép gyerekünk van, egy nagy lányunk, aki nemsokára diplomál majd az óvónőképzőben, és egy fiam, aki jövőre fogja befejezni a kulturológia szakot középfolkon.

Az az érzésem, hogy az egész nemzedéke eléggé feldúlt, zilált magánéletet élt. Nem gondolja, hogy ezek az akkori körülmények is kihatottak erre, hogy az emberek nem találják meg az egyéni sorsuknak a jó elrendezését?

Nyilván van ebben sok igazság. Tudniillik miről van szó? Az én nemzedékem az egész életét annak szentelte, hogy szolgálja becsülettel a munkásosztályt, amely akkor került uralomra, és valahogy kicsit lemondott a magánéletéről. Azt hiszem, ez a magyarázata.

Hányban került Újvidékre ismét, a rádióhoz?

1960. január elseje óta vagyok tagja a rádióknak. Az első időkben volt vasárnaponként egy félórás filmműsorunk, ezt én csináltam Dénes Ottó ismert belgrádi filmrendezővel együtt, aki most Párizsban a kulturális külképviseletünk igazgatója.

Milyen benyomásai voltak, amikor ide került a rádióba? Ez más technológiai szempontból is. Mit jelentett ez?

Annyit, hogy máig is az a véleményem, aki újságnál kezdte, inkább maradjon az újságnál, és ne menjen a rádióhoz. Én tudniillik, őszintén megmondom, nem szeretem azt, ha az éterbe elszáll, amit mondok, és nyomtatásban nincsen semmi nyoma.

Mondta, hogy pár évig nem írt verset. Ez azt jelenti, hogy nem is írt, vagy csak nem közölte őket?

Valóban nem is írtam. Szóval mondtam már, hogy a felszabadulás után az *Ifjúság Szavában* és a *Magyar Szóban* jelentem meg. De megjelentem én ugyanakkor a *Dolgozó Nőben* is, meg a *Híd*ban is. Ez utóbbit egyébként Steinfeld Sándor, Stafi szerkesztette, ő volt egyébként Keck Zsigának a helyettese, a *Magyar Szó* helyettes főszerkesztője. Ami a tiszteletdíjat illeti, már mondtam, hogy a *Tükör* nem fizetett semmit, a *Magyar Szó* és az *Ifjúság Szava* fizetett valamit, ha jól emlékszek, a *Hídtól* ötven dinárt kaptam egy versért, az egy szimbolikus tiszteletdíj volt, hogy azt is tisztázzuk, hogy milyen volt a „fizetsége” a költőnek... Két évig nem írtam. Aztán megint elkezdtem írni, és megmondom őszintén, elég nehezen ment, mert ha az ember abba hagy valamit, akkor kiesik a kerékvágásból...

Mi indította arra, hogy újra verset írjon?

Az, hogy szerelmes lettem a második feleségembe, és voltaképpen kialakult a „Galamb János-i szerelmi költészet”, mondjam így nagyképpően. Szóval ennek köszönhetem, hogy elkezdtem újra írni, és merem állítani, hogy vannak nagyon szép szerelmes verseim, nem én fogom eldönteni, hogy maradandóak-e, de mondom, ennek a leánynak, a feleségemnek szenteltem az én költészetemet akkor. Írtam később más verseket is, de hogy újra elkezdtem, azt neki köszönhetem.

1962-ben jelent meg eddigi egyetlen kötete, az Őszi nap ragyog. Elmondaná a történetét ennek a kötetnek?

El kell mondanom először, hogy könyvben először a *Téglák, barázdák*-ban jelentem meg, ez volt az első antológia, amelyet a felszabadulás után kiadtunk. Itt megjelent, ha jól emlékszem, két versem. Akkor utána Bori Imre szerkesztett egy antológiát *Vajdasági ég alatt* címmel, abban is megjelent, azt hiszem, ismét két versem, azonkívül egy ars poeticám. Nos, az önálló kötetem, az *Őszi nap ragyog*, 1962-ben jelent meg Tomán Lászlónak a szerkesztésében, és őszintén megmondom, hogy az egy nagyon rossz könyv.

Miért?

Azért, mert nem az lett, aminek én gondoltam. Tudniillik az első verseskötnyvet még a Testvériség-Egység Kiadónak adtam be, az volt a címe, hogy *Tűzpiros lángok és bánat-virágok*. Még most is őrzöm a könyv fedőlaptervét, azt is megcsinálták. Sulhóf József szerkesztette a sorozatot, amelyben meg kellett volna, hogy jelenjen, tudtommal Sulhóf József a könyv elé írt egy nagy előszót is, amit én nem láttam. Ez valahol meg kell, hogy legyen a hagyatékban. A könyv azért nem jelent meg, mert valahányszor Olajos Mihály, a Testvériség-Egység akkori igazgatója előhozakodott a verseskötnyvemmel, Rehák László, aki tagja volt a tanácsnak, azonnal azt mondta: „Már megint az a Galamb!” Így aztán a kötetem kiadását folyton visszautasították.

Egy nap aztán Steinitz Tibor, aki akkor már a Forum könyvkiadó osztályán volt, azt mondta nekem, Tubikám, szedd össze a verseidet és add be a Forumnak. Újra összeszedtem és beadtam őket, nagyjából az a kötet volt, amit a Testvériség-Egység visszaadott, valamelyik ifjú titán írhatott róla recenziót, mert Petőfi-epigonnak nevezett, és nagy okoskodások voltak benne, szinte sértőek is, lebecsülők, úgyhogy a könyvet visszaadták. Elmondtam Steinitznek, hogy mi történt, azt mondta, tudod mit, most szedd össze a forradalmi verseidet, és azokat add be. Beadtam a forradalmi verseimet, címadónak a *Proletárok dalát* vettem, Tomán László üzent, hogy jöjjenek el a Forumba beszélgetésre, én el is mentem, ott néhány verset, köztük a kötet címadó versét is kifogásolta, azt ő plakátversnek tartotta, habár nem az, és még egy pár verset visszadobott, hogy adjak újabbakat. Végül a forradalmi verseskötnyvből lett egy ilyen felemás, se forradalmi, se lírai, amiről aztán Dési Ábel a *7 Napban* be is számolt, mondván, ő ismeri Galamb János költői fejlődését, a kötet ezt a fejlődést nem mutatja ki, és ebben igaza volt. Így jelent meg ez a könyv, tele sajtóhibákkal, bár én Tomán Lászlót külön kértem, hogy mielőtt a könyvet kiadják, átnézhessen a levonatokat, de amikor a könyv megjelent, ő azzal védekezett, hogy évi szabadságon volt, azért nem tudott értesíteni, hogy a könyv nyomdában van. Szóval tartalmilag is hibás volt, és tele is volt sajtóhibákkal.

A kötet megjelenése utáni években lassan kezdett kialakulni nálunk a Vajdaságban egy nemzedéki harc. Jött egy fiatalabb nemzedék, voltak bizonyos nézetkülönbségek a költészettel kapcsolatban, a művészzel kapcsolatban általában. Hogyan látta ezt a nemzedéki harcot?

Én tulajdonképpen két nemzedéki harcról beszélhetek. Volt már egy előzőleg, amikor Boriék betörték a vajdasági magyar irodalomba, a fiatalok

■■■

Hídjával, én abban a harcban nem szenvedtem csorbát, de ebben az utolsóban, illetve legutóbbiban, amelyet a *Symposion* teremtett meg, mondjam így, hogy kicsit teremtés volt, saját képükre akarták formálni a dolgokat, az nagyon-nagyon megviselt engem, nagyon sértő volt, ahogyan felléptek, pimasz hangot használtak, úgyhogy én akkor egy darabig nem is írtam, elvették a kedvem az írástól, úgy éreztem, hogy egészen felesleges, hogy jelentkezzem, amikor nincs rám szükség. A legnagyobb fájdalom mégis az volt, amikor B. Szabó György barátom a *symposionistáknak* az egyik estjén az Ifjúsági Tribünön engem is amatőrnek nevezett, dilettánsnak, senkinek, akinek semmi keresnivalója nincs ebben az irodalomban.

Pedig B. Szabóval nagyon régóta ismerték egymást.

Igen, együtt jártunk elemi iskolába, és éveken át jártam hozzájuk. Barátkoztunk, ő serkentett engem az írásra, olvasott föl, tanítgatott, rámutatott a hibáimra. Ő volt az, aki azt mondta, hogy „suszter maradj a kaptafánál”, ne írjak prózát, mert én prózával is próbálkoztam, még hozzá Szirmai Károly hatása alatt, és aztán magam is nagyon csodálkoztam, hogy ennyire – hogy úgy mondjam – idegen lett.

Mit gondol, őszintén mondta ő azt?

Ezt nem tudnám megmondani. Slobodan Berberski Lalo barátom, aki nemrégiben lefordította egy verseskötetemet szerb nyelvre, és akivel éppen aznap ismerkedtünk meg, amikor az első versem a becskerei *Tükörben* megjelent, úgy gondolja, hogy B. Szabó György, illetve a mi Gyuszink azért fordított nekem hátat és igyekezett törölni engem az életéből, mert valószínűleg a régi sorsára emlékeztettem, amikor még ő is szegény gyerek volt, habár én ezt nem tudom elfogadni.

Abban az időben nem maga volt az egyetlen, aki ellen ezeknek a kritikáknak az éle irányult. Voltak itt többen, nekem csak Poros Anna jut eszembe, emlékszik rá? Székelykevei.

Nem, de én tudom, hogy a Dér Zoltánt, a Cséjét... a Latákat is idevették! Arra emlékszem, hat könyvet végzett ki igazából a *Symposion*, hat könyvet, ha jól emlékszem. Így van?

Nem tudom pontosan a számát, de lehet, hogy több is volt, mint hat.

■■■

Én úgy emlékszem, hogy abban az időpontban megjelent könyveket mind kivégezte.

Valójában maga, amikor elkezdett írni, akkor támogatták, segítették. Mondjuk a felszabadulás után is. Akkor hogy viszonyultak a versíráshoz, a költészetéhez, munkájához?

Ahhoz, hogy pontosabb választ tudjak adni, el kell mondanom, hogy amikor én elkezdtem írni a harmincas évek közepén, akkor az én kommunista barátaim nagyon föllelkedtek ezen, és azt mondták nekem, hogy csak írd, tanulj, képezd magad, a munkásosztálynak szüksége van a te tolladra. Ezt később is tapasztaltam, a felszabadulás után már, akkor is serkentettek engem, persze volt egy periódus, amikor a *Magyar Szóba* bekerültem és két évig nem írtam, de azt már megmagyaráztam, hogy akkor az volt a vélemény, hogy többet ér egy kis hír arról, hogy hogyan alakul át szocialistává a falu, mint a legszebb vers a világon. Nagyot tévedtek azok, akik ezt állították. De később is, amikor újra elkezdtem írni, az elvtársak, úgy éreztem, hogy serkentenek, szeretik a verseimet, dicsérték a verseimet, elmondhatom, hogy Vajdaság-szerte irodalmi esteket szerveztem, fölléptem, és éppen ezért érintett nagyon tragikusan az, amikor az *Új Symposion*, illetve az akkori *Symposion* elvágta a nyakamat.

De ahogy én mögöttem ott éreztem a mozgalmat, a mozgalom serkentő erejét, nyilván ezek a fiatalok is, akik voltaképpen minket eltávolítottak a porondról, ugyanezt érezhették, nyilván azért, mert megváltozott a kultúrpolitika, mások lettek az igények, elkövetkezett az az idő, hogy egy nemzedék, amelyik voltaképpen betöltötte azt az űrt, amely egy nem létező értelmiségnek a helyét kellett, hogy jelentse, egyszerűen feleslegessé vált, és el kellett tűnnie.